

Het portret van Dorian Gray

Het portret van Dorian Gray

Oscar Wilde

Diderot

ISBN: 9789403650227

Oorspronkelijke titel: *The Portrait of Dorian Gray*

© 2026 Wilma Baltus. Alle rechten voorbehouden.

De kunstenaar is de schepper van mooie dingen. Kunst heeft tot doel de kunst zichtbaar te maken en de kunstenaar te verbergen. De criticus is degene die zijn indruk van mooie dingen kan vertalen in een andere vorm of in een nieuw materiaal.

Zowel de hoogste als de laagste vorm van kritiek is een vorm van autobiografie. Wie lelijke betekenissen ontdekt in mooie dingen, is verdorven zonder charmant te zijn. Dat is een gebrek.

Wie mooie betekenissen ontdekt in mooie dingen, is ontwikkeld. Voor hen is er hoop. Zij zijn de uitverkorenen voor wie mooie dingen niets anders betekenen dan schoonheid.

Er bestaat niet zoiets als een moreel of immoreel boek. Boeken zijn goed geschreven of slecht geschreven. Dat is alles.

De afkeer van het realisme in de negentiende eeuw is de woede van Caliban wanneer hij zijn eigen gezicht in een spiegel ziet.

De afkeer van de romantiek in de negentiende eeuw is de woede van Caliban wanneer hij zijn eigen gezicht niet in een spiegel ziet.

Het morele leven van de mens maakt deel uit van het materiaal van de kunstenaar, maar de moraliteit van de kunst bestaat uit het volmaakte gebruik van een onvolmaakt medium. Geen kunstenaar wil iets bewijzen. Zelfs dingen die waar zijn, kunnen bewezen worden. Geen kunstenaar koestert ethische sympathieën. Ethische sympathie bij een kunstenaar is een onvergeeflijk stijlmaniërisme. Geen kunstenaar is ooit morbide.

De kunstenaar kan alles uitdrukken. Gedachte en taal zijn voor de kunstenaar instrumenten van een kunst. Ondeugd en deugd zijn voor de kunstenaar materialen voor een kunst. Vanuit het oogpunt van de vorm is de kunst van de musicus het model van alle kunsten. Vanuit het oogpunt van het gevoel is het ambacht van de acteur het model. Alle kunst is tegelijk oppervlak en symbool. Wie onder het oppervlak doordringt, doet dat op eigen risico. Wie het symbool leest, doet dat op eigen risico. Wat de kunst werkelijk weerspiegelt, is de toeschouwer, niet het leven. Verschillen van mening over een kunstwerk tonen aan dat het

werk nieuw, complex en levenskrachtig is. Wanneer critici het oneens zijn, is de kunstenaar met zichzelf in overeenstemming. We kunnen iemand vergeven dat hij iets nuttigs maakt, zolang hij het maar niet bewondert. Het enige excuus om iets nutteloos te maken, is dat men het intens bewondert. Alle kunst is volkomen nutteloos.

Oscar Wilde

Het portret van Dorian Gray

I	7
II	23
III	41
IV	57
V	75
VI	89
VII	99
VIII	113
IX	131
X	143
XI	155
XII	179
XIII	187
XIV	195
XV	211
XVI	223
XVII	233
XVIII	241
XIX	253
XX	265

I

Het atelier was gevuld met de rijke geur van rozen, en wanneer de lichte zomerwind door de bomen in de tuin streek, drong door de open deur de zware geur van seringén naar binnen, of het fijnere parfum van de roze bloeiende meidoorn.

Vanuit de hoek van de divan, bekleed met Perzische zadeltassen, waarop hij lag en zoals gewoonlijk ontelbare sigaretten rookte, kon Lord Henry Wotton nog net de glans zien van de honingzoete, honingkleurige bloesems van een goudenregen, waarvan de trillende takken nauwelijks het gewicht leken te kunnen dragen van zo'n vlammende schoonheid; en nu en dan gleden de grillige schaduwen van overvliegende vogels over de lange gordijnen van tussahzijde die voor het enorme raam hingen, waardoor even een Japans effect ontstond en hij moest denken aan die bleke schilders uit Tokio, met gezichten als jade, die met behulp van een kunstvorm die noodzakelijkerwijs onbeweeglijk is toch een indruk van snelheid en beweging proberen te geven. Het nors zoemen van de bijen, die zich een weg baanden door het lange, ongemaaide gras of met eentonige hardnekkigheid rond de stoffige, vergulde kelken van de woekerende kamperfoelie cirkelden, leek de stilte alleen maar drukkender te maken. Het gedempte geraas van Londen klonk als de bourdon van een orgel in de verte.

Midden in de kamer stond, vastgeklemd op een rechtopstaande ezel, het levensgrote portret van een jongeman van uitzonderlijke schoonheid. Op enige afstand ervoor zat de schilder zelf, Basil Hallward, wiens plotselinge verdwijning enkele jaren later zoveel publieke opschudding zou veroorzaken en aanleiding zou geven tot zoveel vreemde vermoedens.

Terwijl de schilder keek naar de sierlijke, aantrekkelijke gestalte die hij zo vaardig in zijn kunst had weerspiegeld, gleed er een tevreden glimlach over zijn gezicht, alsof die daar wilde blijven

hangen. Maar plotseling schoot hij overeind, sloot zijn ogen en legde zijn vingers op zijn oogleden, alsof hij in zijn hoofd een wonderlijke droom gevangen wilde houden waaruit hij vreesde wakker te worden.

‘Het is je beste werk, Basil, het beste wat je ooit hebt gemaakt,’ zei Lord Henry loom. ‘Je moet het volgend jaar beslist naar de Grosvenor sturen. De Academy is te groot en te ordinair. Iedere keer dat ik er ben geweest, waren er óf zoveel mensen dat ik de schilderijen niet kon zien, wat verschrikkelijk was, óf zoveel schilderijen dat ik de mensen niet kon zien, wat nog erger was. De Grosvenor is werkelijk de enige plaats.’

‘Ik denk niet dat ik het ergens naartoe zal sturen,’ antwoordde hij, terwijl hij zijn hoofd achteroverwierp op die merkwaardige manier waarom zijn vrienden in Oxford vroeger altijd moesten lachen. ‘Nee, ik stuur het nergens heen.’

Lord Henry trok zijn wenkbrauwen op en keek hem verbaasd aan door de dunne blauwe rookkransen die in grillige spiralen opstegen uit zijn zware, met opium geparfumeerde sigaret. ‘Nergens heen sturen? Beste kerel, waarom niet? Heb je daar een reden voor? Wat zijn jullie schilders toch vreemde mensen! Jullie doen alles ter wereld om een reputatie te krijgen. En zodra jullie er een hebben, lijkt het alsof jullie hem weer willen weggooien. Dat is dwaas, want er is maar één ding ter wereld erger dan dat er over je gepraat wordt, en dat is dat er níét over je gepraat wordt. Met een portret als dit zou je ver boven alle jonge mannen in Engeland uitstijgen, en je zou de oude mannen groen van jaloezie maken — als oude mannen überhaupt tot enige emotie in staat zijn.’

‘Ik weet dat je me zult uitlachen,’ antwoordde hij, ‘maar ik kan het werkelijk niet tentoonstellen. Ik heb er te veel van mezelf in gelegd.’

Lord Henry strekte zich uit op de divan en lachte.

‘Ja, ik wist dat je dat zou doen; maar het is toch echt waar.’

‘Te veel van jezelf erin! Werkelijk, Basil, ik wist niet dat je zo ijdel was. En ik zie werkelijk geen enkele gelijkenis tussen jou, met je ruwe, krachtige gezicht en je koolzwarte haar, en deze jonge Adonis, die eruitziet alsof hij van ivoor en rozenblaadjes is gemaakt. Beste Basil, hij is een Narcissus, en jij — nou ja, natuurlijk heb jij een intellectuele uitdrukking en dat soort dingen. Maar schoonheid, echte schoonheid, houdt op waar een intellectuele uitdrukking begint. Het intellect is op zichzelf al een vorm van overdrijving en verstoort de harmonie van elk gezicht. Zodra iemand gaat zitten nadenken, wordt hij één en al neus, of één en al voorhoofd, of iets anders afschuwelijks. Kijk maar naar de succesvolle mannen in een van de geleerde beroepen. Wat zijn ze stuk voor stuk volmaakt lelijk! Behalve natuurlijk in de Kerk. Maar in de Kerk wordt dan ook niet gedacht. Een bisschop blijft op zijn tachtigste herhalen wat men hem op zijn achttiende heeft opgedragen te zeggen, en als natuurlijk gevolg daarvan ziet hij er altijd buitengewoon charmant uit. Die geheimzinnige jonge vriend van je, wiens naam je me nooit hebt verteld maar wiens portret me werkelijk fascineert, denkt nooit. Daar ben ik volkomen zeker van. Hij is een prachtig, hersenloos wezen dat hier ’s winters altijd zou moeten zijn, wanneer we geen bloemen hebben om naar te kijken, en ’s zomers ook, wanneer we iets nodig hebben om ons verstand wat af te koelen. Vlei jezelf niet, Basil: je lijkt in geen enkel opzicht op hem.’

‘Je begrijpt me niet, Harry,’ antwoordde de schilder. ‘Natuurlijk lijkt ik niet op hem. Dat weet ik heel goed. Sterker nog, ik zou het betreuren als ik op hem leek. Je haalt je schouders op? Ik vertel je de waarheid. Aan iedere lichamelijke en intellectuele uitzonderlijkheid kleeft iets noodlottigs, hetzelfde soort noodlot dat in de geschiedenis de wankelende stappen van koningen lijkt te achtervolgen. Het is beter niet anders te zijn dan je medemensen. De lelijke en de domme mensen zijn in deze wereld het beste af. Zij kunnen rustig achteroverzitten en naar het toneelstuk gapen.

Als ze niets van de overwinning kennen, blijft hun tenminste de kennis van de nederlaag bespaard. Ze leven zoals wij allemaal zouden moeten leven — ongestoord, onverschillig en zonder onrust. Ze storten anderen niet in het verderf en worden zelf evenmin door vreemde handen te gronde gericht. Jouw rang en rijkdom, Harry; mijn verstand, voor zover ik dat heb — mijn kunst, wat die ook waard mag zijn; Dorian Grays knappe uiterlijk — we zullen allemaal lijden onder wat de goden ons hebben gegeven, verschrikkelijk lijden.'

'Dorian Gray? Is dat zijn naam?' vroeg Lord Henry, terwijl hij door het atelier naar Basil Hallward toe liep.

'Ja, zo heet hij. Ik was niet van plan het je te vertellen.'

'Waarom niet?'

'O, dat kan ik niet uitleggen. Als ik ontzettend veel van mensen houd, vertel ik nooit iemand hoe ze heten. Het voelt alsof je een deel van hen prijsgeeft. Ik ben van geheimhouding gaan houden. Het lijkt wel het enige te zijn wat het moderne leven nog geheimzinnig of wonderlijk voor ons kan maken. Het alledaagste wordt verrukkelijk zodra je het maar verbergt. Wanneer ik tegenwoordig de stad uit ga, vertel ik mijn mensen nooit waar ik heen ga. Als ik dat wel deed, zou alle plezier verdwijnen. Het is ongetwijfeld een dwaze gewoonte, maar op de een of andere manier brengt ze een enorme hoeveelheid romantiek in iemands leven. Je vindt me hier waarschijnlijk vreselijk dwaas in?'

'Helemaal niet,' antwoordde Lord Henry. 'Helemaal niet, beste Basil. Je schijnt te vergeten dat ik getrouwd ben, en de enige charme van het huwelijk is dat het voor beide partijen een leven van bedrog absoluut noodzakelijk maakt. Ik weet nooit waar mijn vrouw is, en mijn vrouw weet nooit wat ik doe. Wanneer we elkaar ontmoeten — dat gebeurt zo nu en dan, wanneer we samen uit eten gaan of naar de Duke gaan — vertellen we elkaar met de ernstigste gezichten de meest absurde verhalen. Mijn vrouw is daar heel goed in — veel beter dan ik zelfs. Zij haalt haar data nooit

door elkaar, en ik altijd. Maar als ze me betrapt, maakt ze er helemaal geen scène van. Soms zou ik willen dat ze dat deed; maar ze lacht me alleen maar uit.'

'Ik heb een hekel aan de manier waarop je over je huwelijk praat, Harry,' zei Basil Hallward terwijl hij naar de deur wandelde die naar de tuin leidde. 'Volgens mij ben je in werkelijkheid een bijzonder goede echtgenoot, maar schaam je je diep voor je eigen deugden. Je bent een buitengewone kerel. Je zegt nooit iets moreels en je doet nooit iets verkeerd. Je cynisme is gewoon een pose.'

'Natuurlijk zijn is óók gewoon een pose, en wel de irritantste pose die ik ken,' riep Lord Henry lachend. De twee jonge mannen gingen samen de tuin in en nestelden zich op een lange bamboebank in de schaduw van een hoge laurierstruik. Het zonlicht gleed over de glanzende bladeren. In het gras trilden witte madeliefjes.

Na een stilte haalde Lord Henry zijn horloge tevoorschijn. 'Ik ben bang dat ik moet gaan, Basil,' mompelde hij, 'maar voor ik vertrek sta ik erop dat je een vraag beantwoordt die ik je enige tijd geleden al heb gesteld.'

'Welke vraag?' zei de schilder, zijn blik op de grond gericht.

'Dat weet je heel goed.'

'Nee, Harry.'

'Goed, dan zal ik je zeggen welke. Ik wil dat je me uitlegt waarom je Dorian Grays portret niet wilt tentoonstellen. Ik wil de echte reden.'

'Die heb ik je verteld.'

'Nee, dat heb je niet. Je zei dat het kwam doordat er te veel van jezelf in zat. Dat is kinderachtig.'

'Harry,' zei Basil Hallward terwijl hij hem recht aankeek, 'ieder portret dat met gevoel wordt geschilderd, is een portret van de kunstenaar, niet van degene die model zit. Het model is slechts het toeval, de aanleiding. Niet hij wordt door de schilder onthuld;

het is eerder de schilder die zichzelf op het beschilderde doek blootgeeft. De reden waarom ik dit schilderij niet wil tentoonstellen, is dat ik bang ben dat ik er het geheim van mijn eigen ziel in heb laten zien.'

Lord Henry lachte. 'En wat is dat geheim?' vroeg hij.

'Ik zal het je vertellen,' zei Hallward; maar er verscheen een verwarde uitdrukking op zijn gezicht.

'Ik ben één en al verwachting, Basil,' ging zijn metgezel verder terwijl hij hem aankeek.

'O, er valt eigenlijk maar heel weinig te vertellen, Harry,' antwoordde de schilder, 'en ik ben bang dat je het nauwelijks zult begrijpen. Misschien zul je het zelfs nauwelijks geloven.'

Lord Henry glimlachte, boog zich voorover, plukte een madeliefje met roze getinte blaadjes uit het gras en bekeek het. 'Ik weet zeker dat ik het zal begrijpen,' antwoordde hij, terwijl hij aandachtig keek naar het kleine gouden schijfje met zijn witte veertjes, 'en wat het geloven van dingen betreft: ik kan alles geloven, mits het maar volstrekt ongelooflijk is.'

De wind schudde enkele bloesems uit de bomen, en de zware seringensbloemen, met hun trossen van kleine sterretjes, bewogen heen en weer in de lome lucht. Bij de muur begon een sprinkhaan te tjirpen, en als een blauwe draad zweefde een lange, slanke libel voorbij op haar bruine, doorschijnende vleugels. Lord Henry had het gevoel dat hij Basil Hallwards hart kon horen kloppen en vroeg zich af wat er zou komen.

'Het verhaal is heel eenvoudig,' zei de schilder na enige tijd. 'Twee maanden geleden ging ik naar een bijzonder druk feest bij Lady Brandon. Je weet dat wij arme kunstenaars ons van tijd tot tijd in de society moeten vertonen, alleen maar om het publiek eraan te herinneren dat we geen wilden zijn. Met een rokkostuum en een witte das, zoals jij me ooit hebt gezegd, kan iedereen, zelfs een effectenmakelaar, de reputatie krijgen beschaafd te zijn. Goed, ik was ongeveer tien minuten binnen en stond te praten met enorme,

overdreven uitgedoste douairières en vervelende academici, toen ik me er plotseling van bewust werd dat iemand naar me keek. Ik draaide me half om en zag Dorian Gray voor het eerst. Toen onze blikken elkaar ontmoetten, voelde ik mezelf bleek worden. Er kwam een merkwaardig gevoel van angst over me. Ik wist dat ik tegenover iemand stond wiens persoonlijkheid alleen al zo fascinerend was dat die, als ik het toeliet, mijn hele natuur zou opslokken, mijn hele ziel, zelfs mijn kunst. Ik wilde geen enkele invloed van buitenaf in mijn leven. Je weet zelf, Harry, hoe onafhankelijk ik van nature ben. Ik ben altijd mijn eigen meester geweest; tenminste, dat was ik altijd geweest tot ik Dorian Gray ontmoette. En toen — maar ik weet niet hoe ik het je moet uitleggen. Iets leek me te zeggen dat ik aan de vooravond stond van een verschrikkelijke crisis in mijn leven. Ik had het vreemde gevoel dat het lot voor mij uitzonderlijke vreugden en uitzonderlijke smarten in petto had. Ik werd bang en draaide me om om de kamer te verlaten. Het was niet mijn geweten dat me daartoe bracht: het was een vorm van lafheid. Ik verdien geen enkele lof omdat ik probeerde te ontsnappen.’

‘Geweten en lafheid zijn eigenlijk hetzelfde, Basil. Geweten is alleen de handelsnaam van de firma. Meer niet.’

‘Dat geloof ik niet, Harry, en ik geloof ook niet dat jij het gelooft. Hoe dan ook, wat mijn motief ook was — misschien was het trots, want vroeger was ik erg trots — ik worstelde me in elk geval naar de deur. Daar botste ik natuurlijk tegen Lady Brandon op. “U gaat toch niet nu al weglopen, Mr. Hallward?” krijste ze. Je kent haar merkwaardig schrille stem?’

‘Ja; ze is in alles een pauw, behalve in schoonheid,’ zei Lord Henry terwijl hij het madeliefje met zijn lange, nerveuze vingers uit elkaar plukte.

‘Ik kwam niet van haar af. Ze stelde me voor aan leden van het koninklijk huis, mensen met sterren en kousenbanden, en oudere dames met gigantische tiara’s en papegaaienneuzen. Ze sprak

over mij alsof ik haar dierbaarste vriend was. Ik had haar daarvoor maar één keer ontmoet, maar ze had zich in het hoofd gezet mij in de mode te brengen. Ik geloof dat een schilderij van mij destijds een groot succes had gehad — of er was in elk geval over gekletst in de goedkope kranten, wat in de negentiende eeuw de maatstaf voor onsterfelijkheid is. Plotseling stond ik oog in oog met de jongeman wiens persoonlijkheid me zo vreemd had aangegrepen. We stonden vlak bij elkaar, bijna tegen elkaar aan. Onze blikken kruisten elkaar opnieuw. Het was roekeloos van me, maar ik vroeg Lady Brandon ons aan elkaar voor te stellen. Misschien was het uiteindelijk niet eens roekeloos. Het was eenvoudig onvermijdelijk. Zonder introductie zouden we ook met elkaar hebben gesproken. Daar ben ik zeker van. Dorian zei me later hetzelfde. Ook hij had het gevoel dat het voorbestemd was dat wij elkaar zouden leren kennen.’

‘En hoe beschreef Lady Brandon deze wonderbaarlijke jongeman?’ vroeg zijn metgezel. ‘Ik weet dat ze graag van al haar gasten een razendsnel *précis* geeft. Ik herinner me dat ze me eens voorstelde aan een strijd lustige oude heer met een rood gezicht, van top tot teen behangen met onderscheidingen en linten, en vervolgens in mijn oor siste, op tragische fluisterton maar ongetwijfeld voor iedereen in de kamer uitstekend hoorbaar, met de meest verbijsterende details. Ik ben gewoon gevluht. Ik ontdek mensen liever zelf. Maar Lady Brandon behandelt haar gasten precies zoals een veilingmeester zijn goederen behandelt. Ze verklaart ze óf volledig weg, óf vertelt je alles over ze behalve wat je eigenlijk wilt weten.’

‘Arme Lady Brandon! Je bent hard voor haar, Harry,’ zei Hallward lusteloos.

‘Beste kerel, ze probeerde een *salon* te stichten en slaagde er alleen in een restaurant te openen. Hoe zou ik haar kunnen bewonderen? Maar vertel eens, wat zei ze over Mr. Dorian Gray?’

‘O, iets in de trant van: “Charmante jongen — arme lieve moeder en ik werkelijk onafscheidelijk. Helemaal vergeten wat hij doet — vrees dat hij — helemaal niets doet — o ja, speelt piano — of is het viool, beste Mr. Gray?” Geen van ons beiden kon zijn lachen inhouden, en we waren meteen vrienden.’

‘Lachen is helemaal geen slecht begin van een vriendschap, en verreweg het beste einde ervan,’ zei de jonge lord terwijl hij nog een madeliefje plukte.

Hallward schudde zijn hoofd. ‘Je begrijpt niet wat vriendschap is, Harry,’ mompelde hij, ‘of vijandschap trouwens. Jij mag iedereen; dat wil zeggen, iedereen laat je onverschillig.’

‘Wat ontzettend onrechtvaardig van je!’ riep Lord Henry. Hij schoof zijn hoed naar achteren en keek omhoog naar de kleine wolken die, als uitgerafelde strengen glanzende witte zijde, over het uitgeholde turkoois van de zomerhemel dreven. ‘Ja, ontzettend onrechtvaardig. Ik maak juist een groot onderscheid tussen mensen. Ik kies mijn vrienden om hun mooie uiterlijk, mijn kennissen om hun goede karakter en mijn vijanden om hun verstand. Een man kan niet zorgvuldig genoeg zijn bij het kiezen van zijn vijanden. Ik heb er niet één die dwaas is. Het zijn allemaal mannen met enig intellectueel vermogen, en daardoor weten ze mij allemaal te waarderen. Is dat erg ijdel van me? Ik geloof eigenlijk van wel.’

‘Dat zou ik ook zeggen, Harry. Maar volgens jouw indeling ben ik dus slechts een kennis.’

‘Beste oude Basil, je bent veel meer dan een kennis.’

‘En veel minder dan een vriend. Een soort broer, neem ik aan?’

‘O, broers! Ik geef niet om broers. Mijn oudere broer wil maar niet doodgaan, en mijn jongere broers lijken nooit iets anders te doen.’

‘Harry!’ riep Hallward fronsend.

‘Beste kerel, ik meen het niet helemaal ernstig. Maar ik kan er niets aan doen dat ik een hekel heb aan mijn familieleden. Ik vermoed dat het komt doordat niemand van ons het kan

verdragen wanneer anderen dezelfde gebreken hebben als wijzelf. Ik kan me volledig inleven in de woede van de Engelse democratie over wat zij de ondeugden van de hogere standen noemt. De massa vindt dat dronkenschap, domheid en immoraliteit haar eigen exclusieve bezit zouden moeten zijn, en dat wanneer een van ons zich als een ezel gedraagt, hij op haar terrein aan het stropen is. Toen die arme Southwark voor de echtscheidingsrechtbank moest verschijnen, was hun verontwaardiging werkelijk schitterend. En toch vermoed ik niet dat zelfs tien procent van het proletariaat zich behoorlijk gedraagt.'

'Ik ben het met geen enkel woord eens dat je hebt gezegd, en bovendien, Harry, weet ik zeker dat jij dat zelf ook niet bent.'

Lord Henry streek over zijn puntige bruine baard en tikte met zijn ebbenhouten wandelstok met kwastje tegen de neus van zijn lakschoen. 'Wat ben je toch Engels, Basil! Dat is al de tweede keer dat je die opmerking maakt. Als je een echte Engelsman een idee voorlegt — op zichzelf altijd een roekeloze onderneming — komt het geen moment bij hem op zich af te vragen of dat idee juist of onjuist is. Het enige wat hij van belang vindt, is of degene die het uitspreekt het zelf gelooft. Maar de waarde van een idee heeft helemaal niets te maken met de oprechtheid van de man die het naar voren brengt. Sterker nog, waarschijnlijk geldt dat hoe minder oprecht de man is, hoe zuiverder intellectueel zijn idee zal zijn, omdat het dan niet wordt gekleurd door zijn behoeften, zijn verlangens of zijn vooroordelen. Maar goed, ik ben niet van plan met jou over politiek, sociologie of metafysica te discussiëren. Ik houd meer van mensen dan van principes, en van mensen zonder principes houd ik meer dan van wat ook ter wereld. Vertel me meer over Mr. Dorian Gray. Hoe vaak zie je hem?'

'Elke dag. Ik zou niet gelukkig kunnen zijn als ik hem niet elke dag zag. Hij is absoluut noodzakelijk voor me.'

'Wat buitengewoon! Ik dacht dat je nooit ergens om zou geven behalve om je kunst.'

‘Hij is nu mijn hele kunst,’ zei de schilder ernstig. ‘Soms denk ik, Harry, dat er in de geschiedenis van de wereld maar twee werkelijk belangrijke tijdperken zijn. Het eerste begint met het verschijnen van een nieuw medium voor de kunst, het tweede met het verschijnen van een nieuwe persoonlijkheid voor de kunst. Wat de uitvinding van de olieverfschilderkunst voor de Venetianen was, was het gezicht van Antinoüs voor de laat-Griekse beeldhouwkunst, en het gezicht van Dorian Gray zal dat op een dag voor mij zijn. Het is niet alleen dat ik hem schilder, teken en schets. Natuurlijk heb ik dat allemaal gedaan. Maar hij is veel meer voor me dan een model of iemand die poseert. Ik zal je niet zeggen dat ik ontevreden ben over wat ik van hem heb gemaakt, of dat zijn schoonheid zo groot is dat de kunst haar niet kan uitdrukken. Er is niets wat kunst niet kan uitdrukken, en ik weet dat het werk dat ik sinds mijn ontmoeting met Dorian Gray heb gemaakt goed is, het beste werk van mijn leven zelfs. Maar op een merkwaardige manier — ik vraag me af of je me zult begrijpen — heeft zijn persoonlijkheid me een volkomen nieuwe manier van kunst ingegeven, een volkomen nieuwe stijl. Ik zie de dingen anders, ik denk anders over ze. Ik kan het leven nu herscheppen op een manier die vroeger voor mij verborgen was. “Een droom van vorm in dagen van denken” — wie heeft dat ook alweer gezegd? Ik ben het vergeten; maar dat is wat Dorian Gray voor mij is geweest. Alleen al de zichtbare aanwezigheid van die jongen — want voor mij is hij nauwelijks meer dan een jongen, ook al is hij in werkelijkheid ouder dan twintig — alleen al zijn zichtbare aanwezigheid — ach! Ik vraag me af of je kunt begrijpen wat dat allemaal betekent. Zonder het zelf te weten bepaalt hij voor mij de lijnen van een nieuwe school, een school waarin alle hartstocht van de romantische geest zal zitten en alle volmaaktheid van de Griekse geest. De harmonie van ziel en lichaam — wat betekent dat veel! In onze dwaasheid hebben wij die twee van elkaar gescheiden, en we hebben een realisme uitgevonden dat vulgair is

en een idealisme dat leeg is. Harry! Als je maar wist wat Dorian Gray voor mij betekent! Je herinnert je toch dat landschap van mij waarvoor Agnew me zo'n enorme prijs bood, maar waarvan ik geen afstand wilde doen? Het is een van de beste dingen die ik ooit heb gemaakt. En waarom is het zo goed? Omdat Dorian Gray naast me zat terwijl ik het schilderde. Er ging een subtiele invloed van hem op mij over, en voor het eerst in mijn leven zag ik in dat gewone boslandschap het wonder waarnaar ik altijd had gezocht en dat ik altijd had gemist.'

'Basil, dit is buitengewoon! Ik moet Dorian Gray ontmoeten.'

Hallward stond op van de bank en liep de tuin op en neer. Na enige tijd kwam hij terug. 'Harry,' zei hij, 'Dorian Gray is voor mij eenvoudigweg een motief in de kunst. Misschien zie jij niets in hem. Ik zie alles in hem. Hij is nooit sterker aanwezig in mijn werk dan wanneer er geen afbeelding van hem in voorkomt. Zoals ik al zei, wijst hij me de weg naar een nieuwe manier. Ik vind hem terug in de kromming van bepaalde lijnen, in de schoonheid en subtiliteit van bepaalde kleuren. Dat is alles.'

'Waarom wil je zijn portret dan niet tentoonstellen?' vroeg Lord Henry.

'Omdat ik er, zonder dat ik het wilde, iets in heb gelegd van deze merkwaardige artistieke verering waarover ik natuurlijk nooit met hem heb willen spreken. Hij weet er niets van. Hij zal er nooit iets van weten. Maar de wereld zou het kunnen raden, en ik wil mijn ziel niet blootleggen voor hun oppervlakkige, nieuwsgierige blikken. Mijn hart zal nooit onder hun microscoop worden gelegd. Er zit te veel van mezelf in dat schilderij, Harry — te veel van mezelf!'

'Dichters zijn niet zo kieskeurig als jij. Zij weten hoe nuttig hartstocht voor publicatie kan zijn. Tegenwoordig is een gebroken hart goed voor vele drukken.'

'Daarom haat ik ze,' riep Hallward. 'Een kunstenaar moet mooie dingen scheppen, maar niets van zijn eigen leven erin leggen. We

leven in een tijd waarin mensen kunst behandelen alsof die bedoeld is als een vorm van autobiografie. We zijn het gevoel voor abstracte schoonheid kwijtgeraakt. Op een dag zal ik de wereld laten zien wat dat is; en juist daarom zal de wereld mijn portret van Dorian Gray nooit te zien krijgen.’

‘Volgens mij heb je ongelijk, Basil, maar ik zal niet met je discussiëren. Alleen wie intellectueel verloren is, discussieert ooit. Zeg eens, is Dorian Gray erg op je gesteld?’

De schilder dacht een paar ogenblikken na. ‘Hij mag me,’ antwoordde hij na een stilte. ‘Ik weet dat hij me mag. Natuurlijk vlei ik hem verschrikkelijk. Ik beleef er een merkwaardig genoegen aan dingen tegen hem te zeggen waarvan ik weet dat ik later spijt zal hebben dat ik ze gezegd heb. Meestal is hij charmant tegen me, en dan zitten we in het atelier en praten over duizend dingen. Maar zo nu en dan is hij afschuwelijk onnadenkend en lijkt hij er werkelijk plezier in te hebben mij pijn te doen. Dan voel ik, Harry, dat ik mijn hele ziel heb weggegeven aan iemand die haar behandelt alsof ze een bloem is om in zijn knoopsgat te steken, een versiering om zijn ijdelheid te strelen, een sieraad voor een zomerdag.’

‘Zomerdagen, Basil, hebben de neiging lang te duren,’ mompelde Lord Henry. ‘Misschien raak jij eerder op hem uitgekeken dan hij op jou. Het is een treurige gedachte, maar het lijdt geen twijfel dat genie langer meegaat dan schoonheid. Dat verklaart waarom we allemaal zoveel moeite doen om onszelf te overvoeden met kennis. In de wilde strijd om het bestaan willen we iets bezitten dat standhoudt, en daarom vullen we ons hoofd met rommel en feiten, in de dwaze hoop zo onze plaats te behouden. De man die van alles grondig op de hoogte is — dat is het moderne ideaal. En de geest van zo’n volmaakt goed geïnformeerde man is iets afschuwelijks. Hij lijkt op een winkel vol *bric-à-brac*: overal gedachten en stof, en alles hoger geprijsd dan het waard is. Toch denk ik dat jij het eerst genoeg van hem zult krijgen. Op een dag

zul je naar je vriend kijken en zal hij je een beetje slecht getekend voorkomen, of zijn kleur zal je niet bevallen, of iets dergelijks. In je hart zul je hem bitter verwijten maken en er ernstig van overtuigd zijn dat hij je heel slecht heeft behandeld. De volgende keer dat hij langskomt, zul je volkomen koel en onverschillig zijn. Dat zou bijzonder jammer zijn, want het zal jou veranderen. Wat je me hebt verteld is een echte romance, je zou het een romance van de kunst kunnen noemen, en het ergste van iedere romance is dat ze je uiteindelijk zo onromantisch achterlaat.’

‘Harry, praat niet zo. Zolang ik leef zal de persoonlijkheid van Dorian Gray mij beheersen. Jij kunt niet voelen wat ik voel. Jij verandert te vaak.’

‘Ach, beste Basil, juist daarom kan ik het voelen. Wie trouw is, kent alleen de banale kant van de liefde; het zijn de ontrouwen die de tragedies van de liefde kennen.’ Lord Henry stak een lucifer af aan een elegant zilveren doosje en begon een sigaret te roken met een zelfbewuste, tevreden uitdrukking, alsof hij zojuist in één zin de hele wereld had samengevat. In de groen gelakte bladeren van de klimop ritselde een groep tjilpende mussen, en de blauwe schaduwen van wolken joegen als zwaluwen over het gras. Wat was het aangenaam in de tuin! En hoe verrukkelijk waren de emoties van andere mensen! — veel verrukkelijker dan hun ideeën, vond hij. De eigen ziel, en de hartstochten van je vrienden — dat waren de fascinerende dingen van het leven. Met stille vrolijkheid stelde hij zich de vervelende lunch voor die hij had gemist doordat hij zo lang bij Basil Hallward was gebleven. Als hij naar zijn tante was gegaan, zou hij daar ongetwijfeld Lord Goodbody hebben ontmoet, en het hele gesprek zou zijn gegaan over het voeden van de armen en de noodzaak van voorbeeldige arbeiderswoningen. Iedere klasse zou het belang hebben verkondigd van juist die deugden die men in het eigen leven niet hoefde te beoefenen. De rijken zouden hebben gesproken over de waarde van zuinigheid, en de nietsdoeners zouden welsprekend

zijn geworden over de waardigheid van arbeid. Wat heerlijk dat hij aan dat alles ontsnapt was! Terwijl hij aan zijn tante dacht, leek hem plotseling iets te binnen te schieten. Hij wendde zich tot Hallward en zei: 'Beste kerel, ik herinner me ineens iets.'

'Wat herinner je je, Harry?'

'Waar ik de naam Dorian Gray heb gehoord.'

'Waar dan?' vroeg Hallward met een lichte frons.

'Kijk niet zo boos, Basil. Het was bij mijn tante, Lady Agatha. Ze vertelde me dat ze een wonderbaarlijke jongeman had ontdekt die haar in de East End ging helpen, en dat hij Dorian Gray heette. Ik moet erbij zeggen dat ze me nooit heeft verteld dat hij knap was. Vrouwen hebben geen oog voor schoonheid; goede vrouwen althans niet. Ze zei dat hij heel ernstig was en een prachtige natuur had. Ik stelde me onmiddellijk een wezen voor met een bril, sluik haar, vreselijk veel sproeten en enorme voeten waarop hij door de wereld stampte. Had ik maar geweten dat het jouw vriend was.'

'Ik ben heel blij dat je dat niet wist, Harry.'

'Waarom?'

'Ik wil niet dat je hem ontmoet.'

'Je wilt niet dat ik hem ontmoet?'

'Nee.'

'Mr. Dorian Gray is in het atelier, meneer,' zei de butler, die de tuin in kwam.

'Nu móét je ons wel aan elkaar voorstellen,' riep Lord Henry lachend.

De schilder draaide zich om naar zijn bediende, die knipperend in het zonlicht stond. 'Vraag Mr. Gray even te wachten, Parker. Ik kom over een paar minuten binnen.' De man boog en liep het pad op.

Toen keek Basil naar Lord Henry. 'Dorian Gray is mijn dierbaarste vriend,' zei hij. 'Hij heeft een eenvoudige en mooie natuur. Je tante had volkomen gelijk in wat ze over hem zei. Bederf hem niet. Probeer hem niet te beïnvloeden. Jouw invloed zou slecht voor

hem zijn. De wereld is groot en zit vol wonderbaarlijke mensen. Ontneem mij niet die ene persoon die mijn kunst alle charme geeft die ze bezit: mijn leven als kunstenaar hangt van hem af. Denk eraan, Harry, ik vertrouw je.’ Hij sprak heel langzaam, en de woorden leken bijna tegen zijn wil uit hem te worden gewrongen. ‘Wat een onzin praat je toch!’ zei Lord Henry glimlachend. Hij pakte Hallward bij de arm en leidde hem haast het huis in.

II

Toen ze binnenkwamen, zagen ze Dorian Gray. Hij zat met zijn rug naar hen toe aan de piano en bladerde door een bundel van Schumanns *Waldszenen*. ‘Die moet je me lenen, Basil,’ riep hij. ‘Ik wil ze leren spelen. Ze zijn werkelijk betoverend.’

‘Dat hangt er helemaal van af hoe je vandaag poseert, Dorian.’

‘O, ik heb genoeg van dat poseren, en ik wil helemaal geen levensgroot portret van mezelf,’ antwoordde de jongen, terwijl hij zich met een eigenzinnige, pruilende beweging op de pianokruk omdraaide. Toen hij Lord Henry zag, kleurden zijn wangen even licht en sprong hij op. ‘Neem me niet kwalijk, Basil, ik wist niet dat je iemand bij je had.’

‘Dit is Lord Henry Wotton, Dorian, een oude vriend van me uit Oxford. Ik vertelde hem net wat een voortreffelijk model je bent, en nu heb je alles bedorven.’

‘U hebt mijn plezier om u te ontmoeten in elk geval niet bedorven, Mr. Gray,’ zei Lord Henry, terwijl hij naar voren stapte en hem de hand reikte. ‘Mijn tante heeft vaak over u gesproken. U bent een van haar favorieten en, vrees ik, ook een van haar slachtoffers.’

‘Op het ogenblik sta ik bij Lady Agatha in een kwaad blaadje,’ antwoordde Dorian met een komische uitdrukking van berouw. ‘Ik had beloofd afgelopen dinsdag met haar naar een club in Whitechapel te gaan, en ik ben het werkelijk volkomen vergeten. We zouden samen een duet spelen — drie duetten zelfs, geloof ik. Ik weet niet wat ze tegen me zal zeggen. Ik ben veel te bang om bij haar langs te gaan.’

‘O, ik zal het wel voor u goedmaken bij mijn tante. Ze is dol op u. En ik denk eerlijk gezegd niet dat het veel uitmaakt dat u er niet was. Het publiek heeft waarschijnlijk gedacht dat het een duet was. Wanneer tante Agatha achter de piano gaat zitten, maakt ze op zichzelf al genoeg lawaai voor twee mensen.’

‘Dat is wel heel onaardig tegenover haar en ook niet bijzonder vriendelijk tegenover mij,’ antwoordde Dorian lachend.

Lord Henry keek naar hem. Ja, hij was werkelijk buitengewoon knap, met zijn fijn gevormde scharlaken lippen, zijn open blauwe ogen en zijn dicht krullende gouden haar. Er was iets in zijn gezicht waardoor je hem onmiddellijk vertrouwde. Het bezat alle openhartigheid van de jeugd en tegelijk heel de hartstochtelijke zuiverheid die bij de jeugd hoort. Je voelde dat hij zich nog onbezoedeld door de wereld had weten te houden. Geen wonder dat Basil Hallward hem aanbad.

‘U bent veel te charmant om u met filantropie bezig te houden, Mr. Gray — werkelijk veel te charmant.’ En Lord Henry liet zich op de divan vallen en opende zijn sigarettenkoker.

De schilder was bezig geweest zijn kleuren te mengen en zijn penselen klaar te leggen. Hij zag er bezorgd uit, en toen hij Lord Henry’s laatste opmerking hoorde, keek hij naar hem, aarzelde even en zei toen: ‘Harry, ik wil dit schilderij vandaag afmaken. Zou je het verschrikkelijk onbeleefd vinden als ik je vroeg weg te gaan?’ Lord Henry glimlachte en keek naar Dorian Gray. ‘Moet ik weg, Mr. Gray?’ vroeg hij.

‘O, alstublieft niet, Lord Henry. Ik zie dat Basil weer in een van zijn humeurige buien is, en ik kan hem niet uitstaan wanneer hij mokt. Bovendien wil ik dat u me vertelt waarom ik me niet met filantropie zou moeten bezighouden.’

‘Ik weet niet of ik u dat wel zal vertellen, Mr. Gray. Het onderwerp is zo vervelend dat je er serieus over zou moeten praten. Maar nu u mij hebt gevraagd te blijven, ga ik beslist niet meer weg. Je vindt het toch niet echt erg, Basil? Je hebt me vaak genoeg verteld dat je het prettig vindt als je modellen iemand hebben met wie ze kunnen praten.’

Hallward beet op zijn lip. ‘Als Dorian het wil, moet je natuurlijk blijven. Dorians grillen zijn voor iedereen wetten, behalve voor hemzelf.’

Lord Henry pakte zijn hoed en handschoenen. ‘Je dringt wel erg aan, Basil, maar ik ben bang dat ik toch moet gaan. Ik heb in de Orleans met iemand afgesproken. Tot ziens, Mr. Gray. Kom eens op een middag bij me langs in Curzon Street. Om vijf uur ben ik bijna altijd thuis. Schrijf me wanneer u komt. Ik zou het jammer vinden u mis te lopen.’

‘Basil,’ riep Dorian Gray, ‘als Lord Henry Wotton weggaat, ga ik ook. Jij doet tijdens het schilderen nooit je mond open, en het is verschrikkelijk saai om op een verhoging te staan en te proberen er vriendelijk uit te zien. Vraag hem te blijven. Ik sta erop.’

‘Blijf, Harry, om Dorian een plezier te doen, en mij ook,’ zei Hallward, terwijl hij strak naar zijn schilderij keek. ‘Het is waar, ik praat nooit als ik werk en ik luister ook nooit, en dat moet voor mijn arme modellen ontzettend vervelend zijn. Ik verzoek je te blijven.’

‘Maar hoe zit het dan met die man in de Orleans?’

De schilder lachte. ‘Ik denk niet dat dat een groot probleem zal zijn. Ga weer zitten, Harry. En nu, Dorian, ga jij op het podium staan en beweeg niet te veel, en let vooral niet op wat Lord Henry zegt. Hij heeft een buitengewoon slechte invloed op al zijn vrienden, met als enige uitzondering mijzelf.’

Dorian Gray stapte op de verhoging met de houding van een jonge Griekse martelaar en trok een klein afkeurend *mou*enaar Lord Henry, voor wie hij inmiddels behoorlijk gecharmeerd was geraakt. Hij verschilde zo van Basil. Samen vormden ze een verrukkelijk contrast. En wat had hij een prachtige stem. Na enkele ogenblikken vroeg hij: ‘Hebt u werkelijk zo’n slechte invloed, Lord Henry? Zo slecht als Basil beweert?’

‘Er bestaat niet zoiets als een goede invloed, Mr. Gray. Iedere invloed is immoreel — immoreel vanuit wetenschappelijk oogpunt.’

‘Waarom?’

‘Omdat iemand beïnvloeden betekent dat je hem je eigen ziel geeft. Hij denkt dan niet langer zijn eigen natuurlijke gedachten en brandt niet langer van zijn eigen natuurlijke hartstochten. Zijn deugden zijn niet werkelijk van hemzelf. Zijn zonden, als er al zoiets als zonden bestaat, zijn geleend. Hij wordt de echo van andermans muziek, een acteur in een rol die niet voor hem geschreven is. Het doel van het leven is zelfontplooïing. Onze eigen natuur volledig verwezenlijken — daarvoor zijn we hier allemaal. Tegenwoordig zijn mensen bang voor zichzelf. Ze zijn de hoogste van alle plichten vergeten: de plicht die iemand tegenover zichzelf heeft. Natuurlijk doen ze aan liefdadigheid. Ze voeden de hongerigen en kleden de bedelaars. Maar hun eigen ziel verhongert en loopt naakt rond. De moed is uit ons ras verdwenen. Misschien hebben we haar nooit werkelijk bezeten. De angst voor de maatschappij, waarop de moraal berust, en de angst voor God, die het geheim van de godsdienst vormt — dat zijn de twee machten die ons beheersen. En toch —’

‘Draai je hoofd een beetje verder naar rechts, Dorian, braaf,’ zei de schilder, volkomen verdiept in zijn werk en zich alleen bewust van het feit dat er in het gezicht van de jongen een uitdrukking was verschenen die hij daar nog nooit eerder had gezien.

‘En toch,’ ging Lord Henry verder, met zijn lage, muzikale stem en die sierlijke beweging van de hand die altijd zo kenmerkend voor hem was geweest en die hij zelfs in zijn Eton-tijd al had gehad, ‘geloof ik dat als één mens zijn leven volledig en volkomen zou leven, als hij aan ieder gevoel vorm gaf, iedere gedachte tot uitdrukking bracht en iedere droom werkelijkheid liet worden — ik geloof dat de wereld zo’n nieuwe stoot van vreugde zou krijgen dat we alle kwalen van het middeleeuwse denken zouden vergeten en zouden terugkeren naar het Helleense ideaal — misschien zelfs naar iets mooiers en rijkers dan dat ideaal. Maar zelfs de moedigste onder ons is bang voor zichzelf. De verminking van de wilde leeft in tragische vorm voort in de zelfverloochening die ons